

KİTAPİYAT

Türkiye Yahudileri ve 'Alliance' okulları

RIFAT N. BALI

Prof. Aron Rodrigue'nin 1990 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yayımlanmış olan *French Jews Turkish Jews* kitabı yedi yıl sonunda nihayet dilimize kazandırıldı. Türkiye Yahudilerinin yaşamlarının uzun bir dönemine ciddi bir şekilde damgasını vurmuş olan Alliance İsrâélite Universelle (kısaca AIU) okullarının Türkiye Yahudilerini ne ölçüde etkilemiş oldukları Prof. Rodrigue'in AIU merkez arşivlerinde yaptığı titiz çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır.

AIU okulları Türkiye Yahudilerinin son derece kötü olan durumlarını ciddi bir ölçüde düzeltilmiş, birçok gence bir meslek kazandırmış, meslek kazandırmanın yanı sıra bir Batı kültürüyle de tanışmalarına vesile olmuştur. Ancak AIU'nun Osmanlı İmparatorluğu'nda üstlendiği eğitim misyonu Cumhuriyet rejimi altında ters tepti. AIU eğitimi gören Yahudi gençler ve genç kızlar bir yerde körü körüne bir Fransız kültürü hayranı oldular ve bunun sonucunda ait oldukları Türk toplumundan ve kültür hayatından koştular. AIU mezunu gençler ile Fransızca bilmeyip İspanyolca konuşan Yahudi toplumu arasında bir gerginlik meydana geldi ve "aydınlanmış mü-

nevver" AIU mezunları benzeri eğitimden geçmemiş olan Yahudi halkını "avam" olarak gördüler ve onu yönlendirmeye çalıştılar. Ancak bu da Cumhuriyet rejimi altında ters tepti ve bu aydınlar bu kez Cumhuriyet rejiminin "tek dil, tek kültür, tek hars" ülküsü altında bocalamaya başladılar ve kendilerinin bile bihakkın vakıf olmadıkları Türk kültürüne, toplumsal baskı sonucu, Yahudilerin hemen itibakını istediler. Tekin Alp ve onun ünlü Evamir-i Aşere'si bu tavrın akla ilk gelen örneğidir.

Tek Parti rejimi altında Türk toplumunun Yahudileri en fazla eleştirdiği nokta Yahudilerin Türkçe konuşmamları, toplumla bütünleşmiş bir halde yaşamamları ve Türk kültürünü benimzediklerinin somut işaretleri ve kanıtları olarak Türk kültürüne edebî ve/veya ilmî eserler

Kasımpaşa'da bir Yahudi ilkokulu öğrencileri. (1929)

